

Riksrevisionens rapport om överutnyttjande av tandvårdsstödet till följd av överbehandling

---

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse 2017/18:65 Riksrevisionens rapport om överutnyttjande av tandvårdsstödet till följd av överbehandling och en motion som har väckts med anledning av skrivelsen.

I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av Riksrevisionens iakttagelser i rapporten Överutnyttjande av tandvårdsstödet till följd av överbehandling (RiR 2017:19). Vidare redovisas regeringens åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser i rapporten.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning av Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer. Med anledning av ett motionsyrkande föreslår utskottet ett tillkännagivande. I det pågående arbetet med att utreda förutsättningarna för att avansluta tandvårdsgivare som missköter sig från ersättningssystemet bör, enligt utskottet, regeringen beakta att likvärdiga villkor liksom likvärdig tillsyn och uppföljning ska gälla för alla aktörer som verkar inom tandvården oavsett driftsform.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

I betänkandet finns en reservation (S, MP, V) som föreslår att riksdagen inte ska göra något tillkännagivande till regeringen.

Behandlade förslag

Skrivelse 2017/18:65 Riksrevisionens rapport om överutnyttjande av tandvårdsstödet till följd av överbehandling.

Ett yrkande i en följdmotion.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Riksrevisionens rapport om överutnyttjande av tandvårdsstödet till följd av överbehandling.....	5
Reservation	9
Avanslutning av tandvårdsgivare, punkt 1 (S, MP, V).....	9
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	10
Skrivelsen.....	10
Följdmotionen	10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Avanslutning av tandvårdsgivare

Riksdagen ställer sig bakom det utskottet anför om att regeringen, i det pågående arbetet med att utreda förutsättningarna för att avansluta tandvårdsgivare som missköter sig från ersättningssystemet, bör beakta att likvärdiga villkor liksom likvärdig tillsyn och uppföljning ska gälla för alla aktörer som verkar inom tandvården oavsett driftsform, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3956 av Emma Henriksson m.fl. (KD, M, C, L).

Reservation (S, MP, V)

2. Regeringens skrivelse

Riksdagen lägger skrivelse 2017/18:65 till handlingarna.

Stockholm den 6 mars 2018

På socialutskottets vägnar

Emma Henriksson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Henriksson (KD), Anna-Lena Sörenson (S), Lennart Axelsson (S), Katarina Brännström (M), Per Ramhorn (SD), Amir Adan (M), Mikael Dahlqvist (S), Anders W Jonsson (C), Jan Lindholm (MP), Kristina Nilsson (S), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Barbro Westerholm (L), Karin Rågsjö (V), Hans Hoff (S), Yasmine Larsson (S), Ann-Britt Åsebol (M) och Lena Asplund (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Riksdagen överlämnade Riksrevisionens rapport Överutnyttjande av tandvårdsstödet till följd av överbehandling (RiR 2017:19) till regeringen den 5 oktober 2017. Den 24 oktober 2017 informerade riksrevisor Stefan Lundgren med medarbetare utskottet om rapporten. Regeringen återkom till riksdagen den 20 december 2017 med skrivelse 2017/18:65 Riksrevisionens rapport om överutnyttjande av tandvårdsstödet till följd av överbehandling.

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse och ett motionsyrkande som har väckts med anledning av skrivelsen, se bilaga 1.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av Riksrevisionens iakttagelser i rapporten Överutnyttjande av tandvårdsstödet till följd av överbehandling (RiR 2017:19). Vidare redovisas regeringens åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser i rapporten. I och med denna skrivelse anser regeringen att Riksrevisionens rapport är slutbehandlad.

Utskottets överväganden

Riksrevisionens rapport om överutnyttjande av tandvårdsstödet till följd av överbehandling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen riktar ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen bör, i det pågående arbetet med att utreda förutsättningarna för att avansluta tandvårdsgivare som missköter sig från ersättningssystemet, beakta att likvärdiga villkor liksom likvärdig tillsyn och uppföljning ska gälla för alla aktörer som verkar inom tandvården oavsett driftsform. Därmed bifaller riksdagen yrkandet i följdmotionen.

Riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna.
Jämför reservationen (S, MP, V).

Riksrevisionens granskningsrapport

Granskningens resultat

Riksrevisionen har granskat överutnyttjande till följd av överbehandling inom det statliga tandvårdsstödet. Syftet med granskningen har varit att studera förekomsten av överutnyttjande i det statliga tandvårdsstödet till följd av att vårdgivare ger mer omfattande och dyrare behandling än vad tandvårdsstödet medger.

Enligt Riksrevisionen ska överbehandling inte sammanblandas med det som i vardagligt tal benämns bedrägeri och renodlat fusk som ligger utanför Riksrevisionens granskning. Riksrevisionen anser att det faktum att överbehandling kan vara svår att upptäcka sannolikt innebär att det är den vanligaste källan till överutnyttjande av tandvårdsstödet.

För att studera förekomsten av överbehandling analyserade Riksrevisionen ett fältexperiment som genomfördes under 2015 i samarbete mellan forskare vid nationalekonomiska institutionen vid Uppsala universitet och Försäkringskassan. I experimentet ingick 735 tandläkarmottagningar, varav 369 slumpvis utvalda mottagningar tog emot ett brev med information om att deras behandlingar med avseende på en viss åtgärd (åtgärd 801, dvs. permanent tandstött krona, flera i samma käke) skulle komma att kontrolleras i efterhand. Informationen innebar att vårdgivarna redan på förhand hade kännedom om att användningen av åtgärden skulle granskas för att se om den överensstämde med reglerna i tandvårdsstödet. Riksrevisionen menar att om förhandsinformationen leder till en förändring av behandlingsmönstret i form av en minskning av den kontrollerade åtgärden så ska detta tolkas som att överbehandling förekommer. Som jämförelse fungerade behandlingsmönstret

hos resterande 366 kontrollmottagningar som inte tog emot denna förhandsinformation.

Riksrevisionens granskning visar att överutnyttjande i form av överbehandling förekommer främst bland de 10 procent som utgörs av de största privata tandvårdsmottagningarna. Bland dessa minskade användningen av den kontrollerade åtgärden (åtgärd 801) med omkring 30 procent. Samtidigt ökade användningen av ett mindre omfattande och för vårdgivaren mindre lönsamt, alternativ till den kontrollerade åtgärden.

Riksrevisionens rekommendationer

Med anledning av det som framkommit i granskningen rekommenderar Riksrevisionen Försäkringskassan att förbättra arbetet med att kontrollera vårdgivarnas rätt till ersättning från tandvårdsstödet. För att kontrollarbetet ska vara verkningsfullt fordras enligt Riksrevisionen att upptäckta felaktigheter får konsekvenser för vårdgivarna. Därför bör regeringen överväga skärpningar av möjligheten att sanktionera vårdgivare som använder tandvårdsstödet felaktigt. Som exempel kan nämnas att ge Försäkringskassan möjlighet att hindra vårdgivare som bedöms som oseriösa från att få tillgång till det elektroniska system som hanterar utbetalningar från tandvårdsstödet. Riksrevisionen delar regeringens bedömning att det finns ett behov av en prisjämförelsetjänst för tandvård, där allmänheten kan jämföra prisnivåerna mellan vårdgivare och noterar att regeringen har tagit beslut om att ge Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket i uppdrag att etablera en prisjämförelsetjänst för tandvård (S2016/07424/FS).

Regeringens skrivelse

Regeringen anför att den under de senaste åren har uppmärksammat på att det finns indikationer på att det statliga tandvårdsstödet missbrukas av vissa vårdgivare. Under 2017 presenterade Försäkringskassan resultatet av en översyn i samband med sitt arbete med att motverka överutnyttjande och bedrägeri av det statliga tandvårdsstödet (Socialförsäkringsrapport 2017:10). I rapporten presenterar Försäkringskassan också skärpta åtgärder för att motverka felaktiga utbetalningar.

Regeringen instämmer i Riksrevisionens bedömning att Försäkringskassan bör ges möjligheter till förstärkta kontroll- och sanktionsmöjligheter. Regeringen pekar på att lagändringar som innebär en förstärkning av Försäkringskassans sanktionsmöjligheter i form av föreläggande om förhandsprövning och innehållande av ersättning mot vårdgivare som inte fullgör sina skyldigheter enligt lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd trädde i kraft den 1 juli 2017. Lagändringarna möjliggör för Försäkringskassan att begränsa sina förhandskontroller till att avse t.ex. en viss behandlande tandläkare eller tandhygienist eller en viss mottagning och inte endast en vårdgivares alla ärenden eller patientbesök.

Vidare har regeringen genom ändring i förordningen (2008:193) om statligt tandvårdsstöd, som trätt i kraft den 1 juli 2017, även skärpt kraven som gäller för att en vårdgivare ska få ansluta sig till Försäkringskassans elektroniska system för det statliga tandvårdsstödet. Försäkringskassan får därmed neka en vårdgivare anslutning om någon person med viss anknytning till vårdgivaren eller dennes verksamhet tidigare har varit vårdgivare eller verksam hos en vårdgivare som varit ansluten till Försäkringskassans elektroniska system för statligt tandvårdsstöd och den vårdgivaren allvarligt har åsidosatt bestämmelserna i lagen om statligt tandvårdsstöd eller i föreskrifter som utfärdats med stöd av lagen och som avser vårdgivarens skyldigheter eller förutsättningar för ersättning.

Frågan om möjligheten att avansluta tandvårdsgivare från det elektroniska systemet på grund av misskötsamhet diskuterades i propositionen Statligt tandvårdsstöd (prop. 2007/08:49 s. 107). Regeringen valde emellertid att inte föreslå några ändringar utan att noga följa efterlevnaden av de då föreslagna kontroll- och sanktionsmöjligheterna och återkomma i frågan om det skulle visa sig nödvändigt.

Med anledning av de indikationer som regeringen fått på att det statliga tandvårdsstödet missbrukas av vissa vårdgivare utreder regeringen nu inom Regeringskansliet förutsättningarna för att ge Försäkringskassan utökad möjlighet att kunna avansluta tandvårdsgivare som missköter sig från ersättningssystemet.

Regeringen nämner att Riksrevisionens slutsatser av granskningen har rönt visst ifrågasättande av bl.a. Tandvårds- och läkemedelsförmånsnämnden och Privattandläkarna och att regeringen har uppmärksammat den kritik som framförts om metodbristerna i granskningen. Det framgår av Riksrevisionens rapport att företrädare för Socialdepartementet och Försäkringskassan har fått tillfälle att faktagranska och i övrigt lämna synpunkter på rapporten. Regeringen noterar att de synpunkter som därvid lämnats på rapporten om metodbrister inte har omhändertagits och att Riksrevisionen inte heller framför i sin rapport att företrädare för regeringen och Försäkringskassan inte delade Riksrevisionens kriterier för att bedöma granskningens resultat.

Regeringen anser i och med detta att Riksrevisionens rapport är slutbehandlad.

Socialförsäkringsrapport 2017:10

Under 2016 initierade Försäkringskassans generaldirektör en översyn av Försäkringskassans arbete med att motverka felaktiga utbetalningar av statligt tandvårdsstöd och förutsättningarna för detta. Syftet med översynen var att belysa följande frågor:

- Hur omfattande är problemet med överutnyttjande och bedrägeri för det statliga tandvårdsstödet och hur ser detta problem ut?
- Hur väl fungerar Försäkringskassans arbete med att säkerställa att man inte gör felaktiga utbetalningar av statligt tandvårdsstöd inte görs?

- På vad beror de eventuella brister och problem som finns, och vad behöver man göra för att åtgärda dessa?

I Socialförsäkringsrapport 2017:10 redovisas resultatet av översynen, och följande rekommendationer lämnas:

- Utveckla det elektroniska systemet.
- Verka för att Försäkringskassan får möjligheter att neka respektive avansluta vårdgivare från det elektroniska systemet.
- Satsa på ett mer proaktivt och lärande kontrollarbete.
- Förbättra informationen till patienterna.

Motionen

I kommittémotion 2017/18:3956 av Emma Henriksson m.fl. (KD, M, C, L) föreslås ett tillkännagivande om att likvärdiga villkor och likvärdig tillsyn och uppföljning ska gälla för alla aktörer som verkar inom tandvården oavsett driftsform. Motionärerna anför att regeringen, i samband med att frågan om att ge Försäkringskassan utökade möjligheter att avansluta tandvårdsgivare utreds, bör iakttäta att likvärdiga villkor, tillsyn och uppföljning ska gälla för alla aktörer som verkar inom tandvården oavsett driftsform.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att Försäkringskassan bör ges förstärkta kontroll- och sanktionsmöjligheter när det gäller nyttjandet av det statliga tandvårdsstödet. Utskottet noterar och ser positivt på att regeringen nu utreder förutsättningarna för att ge Försäkringskassan utökad möjlighet att avansluta tandvårdsgivare som missköter sig från ersättningsystemet. Enligt utskottet bör regeringen i det arbetet beakta att likvärdiga villkor liksom likvärdig tillsyn och uppföljning ska gälla för alla aktörer som verkar inom tandvården oavsett driftsform. Detta bör riksdagen med bifall till motion 2017/18:3956 (KD, M, C, L) ge regeringen till känna.

Skrivelsen bör läggas till handlingarna.

Reservation

Avanslutning av tandvårdsgivare, punkt 1 (S, MP, V)

av Anna-Lena Sörenson (S), Lennart Axelsson (S), Mikael Dahlqvist (S), Jan Lindholm (MP), Kristina Nilsson (S), Karin Rågsjö (V), Hans Hoff (S) och Yasmine Larsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2017/18:3956 av Emma Henriksson m.fl. (KD, M, C, L).

Ställningstagande

Vi delar Riksrevisionens och regeringens bedömning att Försäkringskassan bör ges förstärkta kontroll- och sanktionsmöjligheter när det gäller nyttjandet av det statliga tandvårdsstödet och ser positivt på det arbete som pågår i Regeringskansliet när det gäller frågan om att ge Försäkringskassan utökad möjlighet att avsluta tandvårdsgivare som missköter sig från ersättningssystemet. Vi anser inte att det finns skäl för riksdagen att göra ett tillkännagivande.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2017/18:65 Riksrevisionens rapport om överutnyttjande av tandvårdsstödet till följd av överbehandling.

Följdmotionen

2017/18:3956 av Emma Henriksson m.fl. (KD, M, C, L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att likvärdiga villkor och likvärdig tillsyn och uppföljning ska gälla för alla aktörer som verkar inom tandvården, oavsett driftsform, och tillkännager detta för regeringen.